

fängelset å Långholmen, afseende att där anordna rymligare och mer ändamålsenliga verkstadslokaler för gemensamhetsfångar samt skilda afdelningar för lungsiktiga och för sinnessjuka, har riksdagen beviljat anslag. Likaledes hafva medel beviljats till införande af elektrisk belysning inom hela fängelset, till förbättrade värmeanordningar samt till uppförande af ett särskildt bostadshus för direktören, hvilkens äldre lägenhet härigenom blifvit disponibel för andra syften. Den nya direktörsbostaden har redan år 1915 kunnat tagas i bruk, medan öfriga större arbeten ännu äro under förberedelse.

De nya fängelsebyggnaderna i Malmö hafva däremot nått sin fullbordan och med ingången af oktober månad 1914 mottagit den fångpersonal, som dittills förvarats dels i gamla centralfängelset (Malmöhus slott) och dels i länsfängelset i Malmö. Med denna öfverflyttning har den afsedda sammanslagningen af centralfängelset och länsfängelset till ett enda fängelse under benämningen »Centralfängelset i Malmö« genomförts. Enligt aftal mellan fångvårdsstyrelsen och Malmö stad har styrelsen sedermera till staden afträdt de äldre fängelsebyggnaderna med tillhörande jordområden, hvarvid dock den historiska slottsflygeln bevarats åt staten och ställts under öfverintendentsämbetets tillsyn och vård.

Stockholm i juni 1916.

N. Sandell.

Norge.

Fra fængsels- og tvangsarbeidsvæsenet.

Av byraachef Hartvig Nissen.

Opførelse av nyt landsfængsel. Efter loven om fængselsvæsenet av 12 december 1903 § 65 er et fængselsdistrikt som ikke hadde tilstrækkelig fangerum i sine distriktsfængsler paa den tid Staten overtok forvaltningen av fængslerne, forpligtet til at tilveiebringe det manglende rum. Paa grundlag av disse bestemmelser kunde det forlanges at Kristiania kommune skaffet fængselsrum for 118 fanger utover dem som kunde optages i byens gamle fængsel i Møllergaten 19. Som en midlertidig ordning har byen ved siden av dette fængsel i de senere aar hat et andet fængsel med rum for vel 130 fanger, indrettet i en leiet gaard.

Av forskjellige grunde drog det ut med den endelige ordning av byens fængselsvæsen. I slutningen av 1914 blev Justisdepartementet og byen enige om at Kristiania istedetfor selv at bygge et fængsel for 118 fanger skulde stille til Statens disposition en halv million kroner. Efter indstilling av Justisdepartementet blev det ved kgl. proposition av 26 februar 1915 (nr. 53 for 1915) foreslaat for Stortinget at Staten skulde vedta byens tilbud, og at beløpet skulde avsættes til et fond til bygning av et nyt landsfængsel.

Departementet fremholdt i sin indstilling at som forholdene er nu, vilde det være ganske urimelig at la kommunen bygge et fængsel for 118 fanger. Fangetallene i kreds- og hjælpéfængslerne er nemlig i de senere aar steget overordentlig sterkt. Dette gjælder særlig ogsaa for Kristiania fængsels vedkommende. Blev der istedetfor det nuværende anneks ført op et fængsel for 118 fanger, vilde dette allerede straks det toges i bruk, være ganske utilstrækkelig, for ikke at tale om hvorledes forholdene vilde stille sig fremover i tiden. En saadan ordning vilde jo være meningsløs for Staten at inklade sig paa. Departementet mente derfor at man nu burde søke gjennomført den ordning som i sin tid blev bragt paa bane av straffelovkommissionen, nemlig at Bods-fængslet gaar over til i fornoden utstrækning at bli kreds-fængsel, og at man istedet bygger et nyt landsfængsel utenfor byen. Da antallet av fanger med længere straf i de senere aar har holdt sig lavere end det gjorde i en aarrække forut, maa man nu kunne gaa ut fra at man, om man faar et nyt anlæg paa landet, kan anvende Bods-fængslet eller den væsentligste del derav til fanger med kortere straffe, uten at det paatænkte nye landsfængsel behøver at gives nogen urimelig størrelse.

Ved at vedta den omhandlede overenskomst med Kristiania aapner man veien for en hensigtsmæssig og overkommelig løsning av det gamle, vigtige og paatrængende spørsmål at faa vore nuværende fællesanstalter ombyttet med et nyt fængsel. Dette spørsmål er bl. a. omhandlet i departementets forslag til fængselsbudget for 1902—1903. I 1901 var bevilget et beløp av 60 000 kroner, som væsentlig var beregnet anvendt til paabegyndelse av et nyt landsfængselsanlæg. Departementet utfalte sig paa det nævnte sted nærmere om nødvendigheten av et saadant fængsel, og gjorde nærmere rede for spørsmålet historie helt fra det blev reist omkring 1820. Der blev imidlertid ikke i 1902

bevilget noget til det omhandlede nye fængselsankæg. Senere blev det bestemt at man skulde utsætte med fængselsanlægget og begynde med en ny tvangsarbeidsanstalt. I Stortinget fandt man nemlig at der var en saadan nødtilstand forhaanden med hensyn til tvangsarbeidshusene at man først og fremst maatte raade bod paa den. I overensstemmelse hermed blev tvangsarbeidshuset paa Opstad besluttet opført. Dette blev færdig vaaren 1915. Man stod da nu paany foran det utsatte spørsmaal om bygning av et nyt landsfængsel.

De grunde som gjør et saadant nødvendig, er de samme nu som tidligere. Efter at ha utviklet dette nærmere, antok departementet at der nu bør søkes tilveiebragt et nyt landsfængsel for omkring 400 mænd saasnart forholdene paa nogen maate tillater det. De kvindelige landsfængselsfanger, som nu er meget faa, gjerne en 30—40 stykker, faar indtil videre forbli i Kvindefængslet i Kristiania hvor der er adgang til at la dem utstaa straffen i enrum overensstemmende med loven. Denne anstalt maa allikevel beholdes foreløbig av hensyn til tvangsarbeiderskerne.

Nogen bevilgning til det nye mandfængsel utenfor de 500 000 kroner som Kristiania tilbød, vilde ikke behoves i de første aar. Derimot burde saken søkes forberedt snares mulig.

Stortinget vedtok overenskomsten med Kristiania 31 juli 1915 og bemyndiget samtidig departementet til at anvende det fornødne til forberedelse av plan og overslag for anlæg av et nyt fængsel baade under forutsætning av bibehold og under forutsætning av sløifning av de nuværende landsfængsler for mænd.

Til bistand for departementet ved forberedelsen av denne sak blev opnævnt en komite av fængselsdirektorerne S m e d a l (Akershus), J. O m s t e d (Bodsfængslet) og S e g e l k e T h r a p (Kristiania kreds-fængsel) med forstnævnte som formand. Samtidig blev der avertert efter en passende eiendom. De mottagne tilbud blev gransket av komiteen, som i løbet av høsten undersøkte paa stedet et stort antal av eiendommene.

Opstad tvangsarbeidshus blev aapnet i april 1915. Jeg henviser herom til direktør Arne Omsteds beskrivelse av anstalten i dette hefte.

Ifølge lov om *barn hvis forældre ikke har indgaat egtenskap med hverandre*, av 10 april 1915 § 31 kan retten i

dommen bemyndige paatalemyndigheten til at sætte domfældte i tvangsarbeidshus eller anden av kongen godkjendt anstalt indtil han betaler eller stiller sikkerhet for, hvad han skylder eller saa stor del derav som bidragsfogden bestemmer. Ved »anstalt« var ogsaa tænkt paa fængslerne. Ved kgl. res. av 12 november 1915 blev det derfor bestemt at de av Rikets fængsler som Justisdepartementet eller efter dets bemyndigelse Fængselsstyrelsen bestemmer, godkjendes som anstalter til indsættelse av personer efter omhandlede paragraf. I brev til Riksadvokaten av 29 december 1915 bestemte saa Fængselsstyrelsen at de nævnte personer kan sættes ind i kreds fængslerne og de større hjælp fængsler.

Dyrtidstillæg. Ved Stortingets beslutning av 21 august 1915 blev der for budgetaaret 19¹⁵/₁₆ bevilget 1 million kroner til dyrtidstillæg for endel av de lavest lønnede statstjenestemænd efter Regjeringens nærmere bestemmelse. Blandt dem som nød godt av bevilgningen, var ogsaa fængselsvæsenets og tvangsarbeidsvæsenets tjenestemænd. Nærmere bestemmelser blev truffet ved kgl. res. av 3 december 1915. Efter denne skulde tjenestemænd som hadde barn eller forældre at forsørge, faa dyrtidstillæg efter følgende satser:

a) For tjenestemænd med en aarsindtægt av 1200 kroner og derunder et grundbeløp av 80 kroner med et tillæg av 40 kroner for hver forsørgt person.

b) For tjenestemænd med en aarsindtægt av over 1200 kroner til og med 2000 kroner et grundbeløp av 60 kroner med et tillæg av 40 kroner for hver forsørgt person.

c) Funktionærer med en aarsløn paa over 2000 kroner kunde utbetales dyrtidstillæg efter samme satser som for funktionærer med indtægt av mellem 1200 og 2000 kroner, saafremt de led særlig haardt under dyrtiden.

d) Hadde en funktionær anden indtægt end av det offentlige, skulde denne indtægt medregnes i aarsindtægten, dog kun for den del av beløpet som oversteg 400 kroner.

e) Dyrtidstillægget maatte i intet tilfælde utgjøre mere end 50 % av den beregnede aarsindtægt.

f) Tillægget skulde utbetales i to terminer, med halvdelen i december og i februar.

Ved særskilt beslutning av Regjeringen blev fængselsvæsenets og tvangsarbeidsvæsenets faste l e i e b e t j e n i n g tilstaat dyrtidstillæg efter samme regler som bestemt for de fast ansatte tjenestemænd.

I alt fik 165 funktionærer ved fængselsvæsenet og tvangsarbeidsvæsenet dyrtidstillæg med tilsammen kr. 29 390,00. Tillæggets størrelse gik fra 100 kroner op til 480 kroner. Omtrent halvparten (82) fik 140 kroner og derunder, omtrent en tredjedel (54) fik mere end 140 kroner, men ikke over 240 kroner, litt over en sjettedel (29) mere end 240 kroner og derav 13 mere end 300 kroner.

I forbindelse med foranstaaende skal nævnes at ogsaa pensionister har faat dyrtidstillæg. Reglerne var de samme som for tjenestemænd med den undtagelse at pensionister med en indtægt av ikke over 1000 kroner fik et dyrtidstillæg av 80 kroner selv om de ikke hadde forsørgelsesbyrde, og at pensionister med over 1000 kroners indtægt fik samme tillæg som tjenestemænd med over 1200 kroner.

Levering av fangekosten i kreds- og hjelpefængslerne.
Ved Statens overtagelse av disse fængslers forvaltning i 1904 bestod vaktmesternes løn dels i kontantløn, dels i indtægter av forskjellig art. Blandt andet leverte de mat til fangerne mot en viss godtgjørelse som var beregnet paa at gi dem noget overskud. Denne lønningsmaate var i forskjellige henseender uheldig, ikke mindst for vaktmesterne hvis indtægter blev avhængige bl. a. av høie og lave fangetal, høie og lave matpriser. Ved lønsreguleringen i 1908 blev dette forhold forandret. Vaktmesterne fik da en meget høiere kontantløn end de hadde hat før. Denne skulde sammen med fri bolig med lys og brænde utgjøre hel godtgjørelse for vaktmesterens arbeide. Den betaling han hadde for offentlige eller kommunale gjøremaal som var forbundet med hans egentlige arbeide, skulde gaa ind i statskassen. Og fangernes kost skulde han levere uten at faa nogen virkelig indtægt derav. I sidstnævnte henseende blev det bestemt at indkjøp av maten paaligger det vaktmesteren at besørge uten ekstra betaling, likeledes — med bistand av betjeningen — dens fordeling blandt fangerne samt opvask av spiseredskaperne, til hvilket sidste ogsaa fanger kan anvendes. For middagsmatens vedkommende fastsættes godtgjørelsen saaledes at den dækker levnetsmidlernes gjennomsnittlige kostende og gir en billig godtgjørelse for matens tilberedning. Ekstrakost til syke fanger betales efter regning. Spiseredskaper holdes av fængslet. Nogen faa vaktmestere foretrak at bli staaende paa de gamle vilkaar, mens alle andre — som gik ind under lønsreguleringen — gik over paa den nye lønsordning. Denne

er senere utvidet til nogen flere fængslers vaktmestere, saaledes at denne nu gjælder ved alle kreds-fængsler og større hjælp-fængsler med undtagelse av 3 fængsler hvor den gamle ordning endnu er gjældende.

Bortset fra Kristiania kreds-fængsel hvor middagsmaten leveres fra et dampkjøkken og den øvrige kost leveres av fængslet selv, og et av kreds-fængslerne i Trondhjem hvor maten leveres av lands-fængslet, har da vaktmesterne at sørge for fangernes kost. Betalingen har været noget forskjellig eftersom stedet hvor fængslet ligger, er et dyrt eller billig levested. I 1908 og 1909 blev betalingen for vand-og-brød næsten overalt sat til 20 øre, ved et par fængsler 18 øre. Samtidig blev godtgjørelsen for levering av almindelig fangekost sat til for det meste 70 eller 75 øre, nemlig frokost 15 øre, middag 40 eller 45 øre, aftensmat 15 øre. Ved nogen faa fængsler var betalingen noget lavere, et par steder noget høiere. Disse satser holdt sig uforandret i flere aar. I løpet av 1912, 1913 og 1ste halvjaar 1914 undergik de nogen mindre væsentlige forandringer ved enkelte fængsler. Men fra august 1914 er satserne selvsagt gaat betydelig op. Slik som priserne er gaat i veiret, har vaktmesterne maattet faa tillæg som tildels er forhøiet et par ganger. Forandringerne sker i den form at grundsatserne blir uforandret, mens der hertil gives midlertidige tillæg for en viss bestemt tid. Godtgjørelsen for almindelig fangekost bygges paa detaljerte beregninger som utføres av vaktmesteren og gjennomgaaes av bestyreren og derefter revideres i Fængselsstyrelsen. Under de nuværende forhold er godtgjørelsen mere forskjellig paa de forskjellige steder end den var for august 1914. Men de fleste steder dreier den sig omkring 95 øre, enkelte steder lavere, andre steder høiere, i det nordligste endog ikke ubetydelig høiere. Mens dette spørsmaal skaffer Fængselsstyrelsen et stort arbeide — der er nu ikke ro i disse forhold — har man sluppet let fra godtgjørelsen for levering af vand-og-brød. Hosten 1914 blev der nemlig fastsat tvungent salg av brød efter vægt. Fra den tid av fastsættes betalingen for denne slags kost av bestyrerne efter den regel at betalingen er $\frac{3}{4}$ af prisen paa 1 kilogram brød + 2 øre for salt og svind (brødrationen er 750 gram brød daglig).